

Dansk tegnefilm

gennem 100 år

Redaktion: Annemette Karpen

Redaktørens forord

Dansk filmkunst står stærkt i internationalt perspektiv – det gælder alle gener som real-, dokumentar-, tv-produktioner og tegnefilm.

Denne bog er en hyldest til alle de animatorer, billedkunstnere, instruktører og fotografer, som har gjort deres til at udvikle og formidle ideer, siden den danske tegnefilm opstod for 100 år siden.

Der skal også lyde en hyldest til Det Danske Filminstitut, som gennem målrettet støtte til filmproduktion og udvikling af specifikke film- og medieuddannelser samt videreuddannelse af filmfolk har udgjort et økonomisk fundament og en grobund for denne filmiske guldalder.

Redaktionen har valgt at lade mange af de mennesker, som er engageret i dansk tegnefilm, fortælle den danske tegnefilms historie, så vi får et kaleidoskop af tankerne og ideerne bag tegnefilmens kunst formidlet af de bedste folk inden for branchen.

Annemette Karpen
Animationshuset
november 2008

Bogens bidragydere

Hovedforfattere:

Ulrich Breuning. Tidl. filmkonsulent i Statens Filmcentral og Det Danske Film-institut.

Niels Plaschke. Journalist med speciale i dansk tegnefilmhistorie. Indehaver af www.plaschke.dk/tegnefilm.

Hans Hansen. Tidl. filmkonsulent i Det Danske Filminstitut. Filminstruktør og forfatter.

Samuel ben Israel. Mag.art. i film- og medievidenskab med speciale i dansk tegnefilm.

Annemette Karpen. Mag.art. i teatervidenskab og projektleder i Animationshuset.

Ulla Hjorth Nielsen. Mag.art. i film- og medievidenskab, filminstruktør og tidl. filmkonsulent i Statens Filmcentral og Det danske Filminstitut.

Desuden bidrag af:

Lars Jakobsen. Tegner og filminstruktør.

Søren E. Jakobsen. Tidl. dir. for DR og Nordisk Film.

Roar Kent. Mag.art. i film- og medievidenskab med speciale i dansk tegnefilmhistorie.

Jørgen Lerdam. Filminstruktør hos A.Film.

Peter Madsen. Forfatter, tegner og filminstruktør.

Anders Mastrup. Adm.dir. for Animationshuset og executive producer i A.Film.

Christian Monggaard. Journalist og filmkritiker.

Jan Mouritzen. Cand.mag. i dansk og filmvidenskab. Underviser i filmvidenskab og mediefag.

Kaj Pindal. Internationalt anerkendt filminstruktør og universitetsforelæser.

Børge Ring. Internationalt anerkendt filminstruktør.

Gunnar Strøm. Amanuensis ved animationsuddannelsen i Volda University College, Norge.

Gunnar Wille. Tegner, forfatter, producer, filminstruktør, billedkunstner og leder af animationsinstruktøruddannelsen på Den Danske Filmskole.

Introduktion

Mange mennesker tror formentlig, at historien om dansk animationsfilm begynder og ender med *Cirkeline*, *Jungledyret Hugo* og *Terkel i knibe*. Men faktisk er de første eksperimenter med animation tilsyneladende næsten lige så gamle som filmmediet selv. Samuel Ben Israel sandsynliggør i et kapitel om 'Hovedlinjer i dansk animationshistorie', hvordan tegneren og humoristen Storm P. allerede i 1906 forsøgte sig med en lille tegnefilm og dermed placerede sig blandt animationsfilmens pionerer.

Det er dette og mange andre mere eller mindre fjerne hjørner af dansk filmhistorie, som denne bog bevæger sig ud i: Fra Storm P. og Jørgen Myller til Henning Dahl-Mikkelsen og Børge Ring, fra Bent Barfod, Jannik Hastrup og Flemming Quist Møller til Tegnedrengene og A.Film – og alt det indimellem.

Det er en både dramatisk, broget og mangfoldig historie, som fortjener at blive fortalt og nu endelig bliver det. Den er fuld af liv, humor, eksperimenter, genistreger, smuttere, plets kud, op- og nedture og markante personligheder, som heldigvis har insisteret på, at gøre tingene på deres helt egen måde.

I efteråret 2008 erobrede A.Films computeranimerede *Rejsen til Saturn*, en filmatisering af Claus Deleurans klassiske tegneserie, landets biografer og understregede, hvor langt dansk animationsfilm er nået på de 100 år, der er gået siden Storm P.s første, spæde forsøg. Man kan kun glæde sig til de næste 100 år.

Christian Monggaard
Osted, november 2008

Indhold

Animation som kunstart 6
af *Annetette Karpen*

Tålmodighed og humor – hovedlinjer i dansk
animationshistorie 9
af *Samuel Ben Israel*

Del 1 De første streger

Trickfarcer – de tidligste forsøg..... 24
af *Niels Plaschke*

Robert Storm Petersen 25
af *Samuel Ben Israel*

Nye tider i dansk tegnefilm 28
af *Niels Plaschke*

Jørgen Müller – nestor og faderfigur..... 31
af *Niels Plaschke*

Henning Dahl Mikkelsen – et liv med
Ferd'nand 33
af *Niels Plaschke*

Fyrtøjet – en milepæl 34
af *Niels Plaschke*

Børge Hamberg 39
af *Niels Plaschke*

Erik Rus 40
af *Niels Plaschke*

Kjeld Simonsen – Simon 40
af *Niels Plaschke*

Klods-Hans – chancen, der glippede 41
af *Niels Plaschke*

Bjørn Frank Jensen 43
af *Niels Plaschke*

Ib Steinaa 44
af *Kaj Pindal*

Kaj Pindal – et barn fra Storm Petersens land .. 47
af *Niels Plaschke*

Om det lille værelse ved Raadhuspladsen,
hvor tegnefilm i Danmark begyndte 50
af *Børge Ring*

Den musikalske streg – et portræt af
Børge Ring 52
af *Christian Monggaard*

Nordisk Tegnefilm 54
af *Niels Plaschke*

Harry Rasmussen – en alsidig ildsjæl 58
af *Niels Plaschke*

Flemming Jensen 60
af *Niels Plaschke*

Del 2 Animationsfilmen bliver voksen

Bent Barfod Film..... 62
af *Annetette Karpen*

Jannik Hastrup og Dansk Tegnefilmkompagni.. 64
af *Ulrich Breuning*

Flemming Quist Møller 67
af *Ulla Hjorth Nielsen*

Filmforsyningen og Tegnedrengene..... 69
af *Ulrich Breuning*

Walther Lehmann 72
af *Annetette Karpen*

Maria Mac Dalland 74
af *Ulla Hjorth Nielsen*

Liller Møller..... 75
af *Hans Hansen*

Jørgen Vestergaard 76
af *Hans Hansen*

Lejf Marcussen 78
af *Niels Plaschke*

Den nye Filmlov fra 1964 og dens betydning.... 81
af *Annetette Karpen*

Odense International Film Festival 82
af *Ulrich Breuning*

Samson og Sally 84
af *Ulrich Breuning*

Jeff Varab..... 86
af *Jørgen Lerdam og Roar Kent*

Valhalla..... 87 <i>af Jørgen Lerdam, Roar Kent og Ulrich Breuning</i>	Den Rejsende Workshop 112 <i>af Annemette Karpen</i>	Hvor går dansk animation hen? – set fra en kunstnerisk vinkel 142 <i>af Gunnar Wille</i>
A. Film 89 <i>af Ulrich Breuning</i>	Projekt ANIMA 114 <i>af Annemette Karpen</i>	Fra tegneserie til tegnefilm 143 <i>af Peter Madsen</i>
Stefan Fjeldmark..... 95	Film-X på Cinemateket..... 116 <i>af Annemette Karpen</i>	Dansk animasjon sett utenfra 146 <i>af Gunnar Strøm</i>
Michael Hegner 95	Tinyfilm 118 <i>af Ulla Hjorth Nielsen</i>	Morten Thorning – manden bag The Animation Workshop 150 <i>af Annemette Karpen</i>
Karsten Kiilerich 96	Eventyret om Egmont Imagination 120 <i>af Ulla Hjorth Nielsen</i>	Nogle afsluttende betragtninger 152 <i>af Annemette Karpen</i>
Jørgen Lerdam 96 <i>af Ulla Hjorth Nielsen</i>	En ny generation på vej 122 <i>af Ulla Hjorth Nielsen</i>	Litteratur 154
Del 3 Verdensklasse i dag	H.C. Andersen og (tegne)filmen 128 <i>af Ulrich Breuning</i>	Filmografi..... 155
Animationshuset – stedet hvor alt kan ske..... 98 <i>af Annemette Karpen</i>	Børge Ring fortæller 132	
Mihail Badica – dukkefilm på højt niveau..... 100 <i>af Niels Plaschke</i>	Livets absurdisme og Det Store Snit – samtale med Teis Dyekjær-Hansen..... 134 <i>af Jan Mouritzen</i>	
Leila Hodell 104 <i>af Hans Hansen</i>	Del 4 Hvor skal vi hen nu?	
Verden skal være farvet og stribet – Gunnar Wille..... 106 <i>af Ulrich Breuning</i>	Hvor går dansk animation hen? – set fra producentens stol..... 138 <i>af Søren E. Jakobsen</i>	
Animationsinstruktøruddannelsen på Den Danske Filmskole 107 <i>af Annemette Karpen</i>	Produktionsforhold..... 140 <i>af Anders Mastrup</i>	
The Animation Workshop i Viborg 109 <i>af Annemette Karpen</i>		
Animation og – en bus 110 <i>af Annemette Karpen</i>		

Nye tider i dansk tegnefilm

AF NIELS PLASCHKE

Jørgen Müller (1910-1995), blev Danmarks første professionelle animator, der, inspireret af Storm P. og en række amerikanske film, gjorde sit første meget primitive forsøg i midten af 1920'erne. I slutningen af årtiet blev Jørgen Müller elev på et amerikansk reklamebureau i Berlin og kom siden til bureauets filial i London. Her kom han i forbindelse med et par af Englands tegnefilm pionerer, Sidney Griffiths og Brian White, der først og fremmest producerede små reklamefilm.

Teknikken i det engelske studie, hvor Jørgen Müller bl.a. lærte at bruge lyspult og tapskinne, var enkel: Griffiths og White brugte ikke celluloider, så den kun 18-årige dansker lærte at animere og trække op på papir, som de tidligste tegnefilmfolk havde gjort. Samtidig skal man huske, at det var i stumfilmens dage så animatorerne måtte benytte sig af talebobler som i tegneserierne.

Müller, der skiftede det tyske *ü* i sit efternavn ud med et engelsk *y*, viste hurtigt talent for håndværket og blev ansat. Myller var bl.a. beskæftiget med en række standardreklamer, hvor lokale forretningsdrivende kunne købe sig til et slutskilt i en film. Efter kort tid fik han bl.a. til opgave at tegne og instruere filmen *Tiptoe Through the Tulips*, der skulle vises, når Englands førende danseband, Jack Hylton & His Orchestra, optrådte.

Efter Storm P. og Karl Wieghorst var ophørt med at lave tegnefilm, var der kun produceret få animationsfilm i Danmark, men en række tegnere forsøgte sig. Kunstneren Alfred Georg Olsen (1887-1972), kendt under navnet Skibstrup, producerede fra sit studie Skibstrup Tegnefilm en række korte reklamefilm i 1920'erne og blandt de bevarede er *Vikingerne* (1924) for American Tobacco Co. Tegneren Richard Johnsen lavede i 1925 reklamefilmen *Dansk Arbejde* og i 1928 den moralske *Flyvning uden motor*. I 1930 producerede Christian Maagaard Christensen (1892-) dukkefilmen *Lille Claus og Store Claus*.

I 1931 vendte Jørgen Myller hjem til København og skabte i samarbejde med franskmændene Yvon Denise firmaet Animated Cartoon Company, der i årene 1932-34 først og fremmest producerede reklamefilm, bl.a. med bureauerne Monterossi og Bergenholz som kunder.

En af de første ansættelser i det nye firma skete ved en ren tilfældighed. I en københavnsk grammofoonforretning faldt Jørgen Myller i snak med Anker Roepstorff (1910-1992), som fik til opgave at fungere som idemand og samtidig skulle oplæres som mellemtegner. Fra Struer kom brev fra en ung mand der havde læst om Myllers tegnefilmstudie. Med brevet fulgte en række tegninger og på baggrund af dem ansatte Myller den kun 17-årige Henning Dahl Mikkelsen (1915-1982).

Sideløbende med reklamefilmene arbejdede Myller på sin egen film, *Et bankrøveri* (1934), med figuren Columbus i hovedrollen. Filmen viste sig desværre at blive en enlig svale, men denne – Danmarks første egentlige underholdningstegnefilm med lyd – gjorde Jørgen Myller til dansk tegnefilms førstemand og nestor. Samme år arbejdede det lille studie desuden på en otte minutter lang film over H.C. Andersens *Fyrtøjet*. Men filmen, der var beregnet til det engelske marked, blev aldrig færdiggjort.

Allerede omkring 1933 havde Anker Roepstorff fået ideen til en tegnefilm over Georges Bizets opera *Carmen*, som han året efter skrev udførlig drejebog til. Produktionen blev, så vidt vides, igangsat, men måtte skubbes til side til fordel for mere uopsættelige og givtige opgaver. Alligevel lykkedes det for det lille studie at producere en otte minutters tegnefilm *Fyrtøjet* (1934) baseret på H.C. Andersens eventyr.

ENGLAND TUR-RETUR

De vanskelige finansielle vilkår pinte Jørgen Myller så meget, at han en dag pludselig ikke mødte op på studiet i Vesterport. Først efter nogen tid kom der livstegn i form af et brev fra London, hvor Myller havde fået arbejde. Kom straks herover, lød beskeden til Henning Dahl Mikkelsen og Anker Roepstorff. De måtte dog først færdiggøre de igangværende opgaver.

Uden mulighed for at få produceret tegnefilm oprettede reklamebureauet Bergenholz i 1935 eget studie, der blev ledet af tegneren Frederik Bramming (1911-1991), uddannet på den private Folmer Bonnén's Tegne- og Maleskole. Bramming illustrerede bl.a. en række julehæfter og skabte gennem sine muntre klippeark i 1947 begrebet kravlenisser.

I årene 1934-35 arbejdede Myller, Dahl Mikkelsen og Roepstorff sammen hos British Utility Films Ltd. og fulgtes ad til det nystartede Anglia Films Ltd., oprettet af den engelske tegnefilm pioner Anson Dyer, der fungerede

Tre eksempler på Henning Dahl Mikkelsens runde stil: "Carmen" (1934), Lars Jakobsens billedarkiv; "Når byen vågner" (1940), © E. Mikkelsen, og "Røveren Barberossi" (1946), © Illustr/Chris.

som produktionsleder og supervising director, og med Myllers tidligere læremester, Sidney Griffiths, som animation supervisor. I årene 1935-37 producerede studiet hovedsagelig en tegnefilmserie bygget over en række monologer med skuespilleren Stanley Holloway (1890-1982) i rollen som musketeren Sam Small.

Jørgen Myller og Henning Dahl Mikkelsen arbejdede både som designere og animatører, mens Anker Roepstorff fortsatte som manuskriptforfatter og mellemtegner. Blandt andet lykkedes det trekløveret at overbevise Dyer om at producere den film om Carmen, som Roepsdorff havde skrevet drejebog til hjemme i Danmark. Henning Dahl Mikkelsen designede figurerne, og musketeren Sam Small blev, efter Dyers ønske, indarbejdet i handlingen. Filmen, der havde premiere i april 1936 samtidig med *Alt! 'Oo Goes There*, blev vel modtaget for sin gode animation, men englænderne savnede Stanley Holloways monolog. Det gjorde danskerne ikke.

Problemet med serien var, at lydsiden var vældig morsom, når Holloway fremsagde monologen, men rent filmisk var der ikke meget spræl over at animere en soldat der stod og tænkte under en parade. Først når den var ovre og der var to minutter tilbage af filmen, blev der mulighed for at Myller og Mik kunne udfolde deres talenter for alvor.

I starten af 1937 sagde Anker Roepstorff sin stilling op og vendte hjem til København. Efter 11 film med Sam Small længtes også både Jørgen Myller og Henning Dahl Mikkelsen efter Danmark, deres familier og lysten til at arbejde med egne ideer.

Under opholdet i London, var Henning Dahl Mikkelsen fortsat med at producere danske reklamefilm og var derfor gentagne gange i København. Her sad den kun 17-årige Bjørn Frank Jensen (1920-2001) på reklamebureauet Monterossi og overførte animationstegningerne til celluloid og farvelagde. Sideløbende med filmene var Henning Dahl Mikkelsen også beskæftiget med vittighedstegninger og udviklingen af figuren Ferd´nand, der siden skulle gøre ham verdensberømt under kunstnernavnet Mik.

Henning Dahl Mikkelsen var ikke helt tilfreds med sin indsats som animator i London og beklagede sig i breve og tegninger til familien. Her tog hans far eksempler på sønnens tegninger med til direktøren for PIB, Pressens Illustrations Bureau, Hjalmar Carlsen, der omgående viste interesse. Ferd´nand debuterede i et par engelske aviser og fik dansk debut i et par små provinsaviser i maj 1937. Gennembruddet i hovedstadsaviserne kom først da store amerikanske aviser købte retten til at trykke Ferd´nand.

Henning Dahl Mikkelsen forlod England i foråret 1937 og bosatte sig i København, hvor han slog sig ned som tegner og animator. Kort efter rejste også Jørgen Myller tilbage til Danmark, hvor han i samarbejde med Gutenberghus Reklame Film i 1938 dannede selskabet International Color Cartoon Company til produktion af reklamefilm.

I slutningen af 30'erne forsøgte Richard Møller, der havde været mellemtegner på Jørgen Myllers første studie, Animated Cartoon Company, sig med en femminutters version af *Fyrtøjet*, i samarbejde med det nystartede Teknisk Film Compagni. Men Richard Møller kunne ikke leve op til forventningerne. Animationen, udført i 30'ernes karakteristiske stil, var for uprofessionel og filmen måtte kasseres. Men ideen om en danskproduceret film over H. C. Andersens berømte eventyr var bestemt ikke død.

Myllers gamle lærling, Henning Dahl Mikkelsen, var i fuld gang med

Ferd´nand-striben, så Myller fik et par nye lærlinge, den kun 18-årige Børge Ring (f. 1921) og siden Henning Dahl Mikkelsens assistent, Bjørn Frank Jensen. Det var igen Anker Roepstorff, der skrev manuskripter, og det lille studie hos Gutenberghus skabte en række reklamefilm, bl.a. for konkurrenterne Steff Pølser og Houlberg Pølser, hvor især sidstnævnte blev utroligt populære blandt biografpublikummet. En del af filmene blev til i samarbejde med Henning Dahl Mikkelsen, der hovedsageligt arbejdede for Monterossi og Bergenholz.

Blandt dem var *Mød kulde med varme*, en reklamefilm for De Forenede Kulimportører, hvor den unge Børge Ring fik lov til at animere en af sine allerførste scener. Scenen viser bagenden af en lastbil, hvor der på ladet står en mand, som rækker kulsække ned på ryggen af sin makker, der står på fortovet. Med sækken på nakken går han ind i et hus.

Da kunden kom for at se den færdige film, skreg han af grin, da han oppe på lærredet kunne se lastbilchaufføren tage den meget tunge sæk og række den ned til sin makker, som derefter svævede ind over fortovet, som båret af en ballon fuld af fjer. Børge Ring havde i sin iver med scenen glemmt, at en mand der bærer så tung en kulsæk, bevæger sig meget op og ned i hvert skridt.

VEPRO – EN FORTRÆNGT PERIODE

Andre af Dahl Mikkelsens film fra perioden reklamerede for erstatningsprodukter som Fuglsang Maltkaffe og Brikodan Bouillon, hvor publikum til tonerne af "Den er fin med kompasset" kunne synge med på: "Kan ikke du skaffe lidt te eller kaffe, så ta´ dig en kop Brikodan Bouillon".

Det kneb for Gutenberghus Reklame Bureau at skaffe tilstrækkeligt med ordrer til, at det kunne betale sig at holde tegnefilmproduktionen i gang. Men som sendt fra himlen, tilbød et tysk filmselskab at ansætte både Jørgen Myller og Henning Dahl Mikkelsen som kunstneriske ledere af en nyoprettet afdeling for produktion af tegnefilm. Firmaet stiftedes som et dansk aktieselskab under navnet VEPRO. En dansk forkortelse af det bastante tyske Welt Propaganda Aktiengesellschaft, et selskab ejet af den kemiske industrigigant I.G. Farben.

Der blev fra starten satset stort, hvor Myller og Dahl Mikkelsen fik ansat en række håbefulde unge mennesker som lærlinge. Blandt de mest markante Børge Hamberg (1920-1970), Kjeld Simonsen (1920-1988), Erik Christensen

Filmforsyningen og Tegnedrengene

AF ULRICH BREUNING

Filmforsyningen har opbygget et solidt og vitalt hjørne i den danske tegnefilms historie. Produktionsselskabet har i godt og vel fire årtier leveret film til det danske folk, og da Filmforsyningens særkende er at kombinere sprudlende fortællelyst med god og sund oplysning, faldt firmaets storhedstid sammen med Statens Filmcentrals guldalder i de glade 1970'ere, 80'ere og 90'ere. Statens Filmcentrals skiftende programredaktører vidste at anerkende den sjældne kombination af kunstnerisk ambition og pædagogisk indsigt, for det gav filmene høje udlånstal og skabte grin og glæde i mange skolestuer.

Filmforsyningen er fra starten synonym med Svend Johansen (f.1948), der i 1970'erne tog sin pædagoguddannelse alvorligt og ville fortælle de kommende generationer om film, filmforståelse og filmmediets muligheder. Han greb ubesværet sit 8 mm-kamera og lavede i alle betydninger af ordet små film, som han rejste land og rige rundt med for at fortælle i børnehaver og fritidshjem om det begreb, der senere blev til mediekundskab og endda på universitetsniveau. Svend Johansen fortalte generøst om sine små tricks og store fiduser, og således kunne dette pædagogiske og meget tidstypiske filmeventyr være sluttet lykkeligt med, at Svend Johansen blev leder af et fritidshjem eller ministeriel mediekonsulent!

Men der blev (heldigvis) ikke sådan en afslutning på filmentusiastens karriere. Svend Johansen ville nemlig selv lave film, og med sin lille Filmforsyning og en knagende god idé under armen rendte han de bevilgende myndigheder på dørene. Og det lykkedes ham at få Sveriges Radio 2 og Det Danske Filminstitut til at indgå i en samproduktion, der blev til de nu klassiske fem små tegnefilm om livet i *Aborresøen* (1978).

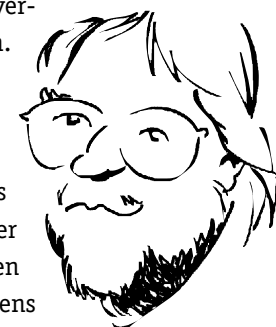
Aborresøen blev til i samarbejde med Per Tønnes Nielsen (1944-2004) og Anders Sørensen (f.1950), der stod for animation og almindelig inspiration. Tegnedrengene, som de to herrer kaldte sig, fortsatte at arbejde sammen med Svend Johansen, og Per Tønnes Nielsen og Anders Sørensen blev en integreret del af Filmforsyningen. Det blev til de tre tegnefilm om *Snuden* (1980),

der i dag har klassikerstatus, og antialkoholfilmen *Det usynlige pattebarn* (1982), der kombinerer tegnefilm og realfilm. I begge disse projekter var Flemming Quist Møller (f.1942) ophavsmand og manuskriptforfatter, og Svend Johansen fungerede som producer/producent, lydmand, klippeassistent – kort sagt altmuligmand, mens Anders Sørensen er krediteret som instruktør af *Det usynlige pattebarn* og *Snuden*. Førstnævnte sammen med Flemming Quist Møller.

Hvis man studerer credits på *Det usynlige pattebarn*, opdager man navnet Liller Møller (f. 1952), der med en række charmerende tegnefilm i enkel og funktionel streg, blandt andet den såkaldte *sex-trilogi* (1987-90) og *Hvor ligger Juleland* (2006), fik sin egen feminine gren på Filmforsyningens ellers noget maskuline og knortede stamtræ. I det hele taget kan man opfatte Filmforsyningen som en generøs paraplyorganisation, der giver plads for forskellige kunstneriske gemytters filmarbejde, og det er som filmisk blæksprutte, at Svend Johansen fremstår i dag. Selv om han også som instruktør har signeret en serie på seks film, *Vand* (1984), der igen er en trickfilm, som kombinerer tegnede figurer med 'rigtige' mennesker af kød og blod, og en række realfilm i det korte format samt spillefilmen *Rødtotterne og Tyrannos* (1988).

Med tegnefilmen *Eventyret om den vidunderlige kartoffel* (1986) opnåede Tegnedrengene for alvor at blive et kendt begreb i den danske filmverden. På 'kun' 24 minutter fortælles kartoffelns kulturhistorie med vid og bid. Ikke som korrekt pædagogisk anskuelserundervisning, men som en herlig filmfortælling, der samtidig handler om verdens lidet synlige og derfor altid oversete menneskebørn. De små i samfundet fik her deres helt egen film.

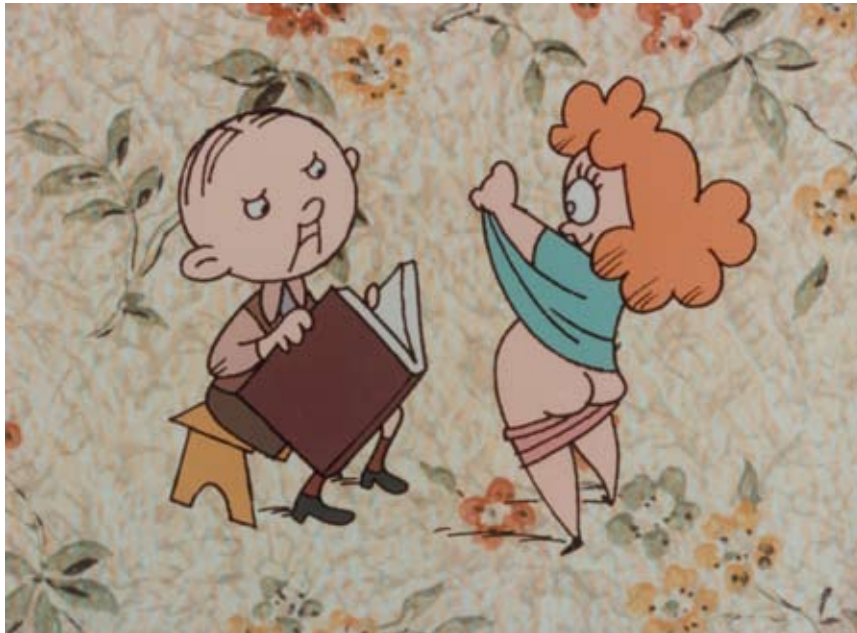
Filmforsyningen er nu et anset og velfungerende produktionsselskab, og for en tid synes rollefordelingen i firmaet klar: Svend Johansen producerer, Anders Sørensen instruerer, og Per Tønnes Nielsen tegner og er chefanimator, men så enkelt er det dog ikke. Undertiden byttes rollerne om, og alle hjælper alle i filmproduktionens

forskellige faser. Således satte Per Tønnes Nielsen sig selv solidt i instruktørstolen med de to finurlige tegnefilm *Flasken* (1986), der gjorde tegneren Eiler Krags streg levende, og *Den bedste af alle verdner* (1994) efter novelle af Leif Panduro. Og Anders Sørensen viste en helt ny side af sit talent med den indføjte og solidariske sædeskildring *Sofia – født 1901* (2000), hvor han på grund af et (for) lille budget 'opfandt' en særegen stil, der for indviende til forveksling ligner en udførlig *storyboard*.

Tegnedrengenes bedrifter fortsætter med mesterværket *Eventyret om den vidunderlige musik* (1991), hvor kartofflen viger pladsen for musikken, som så på 22 minutter får sin historie fortalt, så alle instrumenter strutter af fryd. Rammefortællingen om en lille forjaget komponist, der arbejder med en ubarmhjertig deadline og i drømme falder gennem musikkens historie, er lystigt planket fra Torben Anton Svendsens fornøjelige musical *Mød mig på Cassiopeia* (1951), men originaliteten i musikopfattelse og kunstforståelse er

Kvindelighedens charme udstilles i en scene fra "Den bedste af alle verdner" (1994).
© Filmforsyningen ApS

ikke til at tage fejl af. Og musikken er komponeret af Anders Koppel (f. 1947), der også har lunet sig under Filmforsyningens generøse vinger og bidraget til løjerne med kongeniale kompositioner.

Filmforsyningen og Tegnedrengene nåede zenit med *Verdenshistorien* (1993-94), et tegnefilmværk i to afsnit: *En plads på jorden* og *En plads i himlen*. At skildre hele verdenshistorien på to gange 26 minutter er egentlig en logisk konsekvens af de to tilløb med henholdsvis kartofflens og musikkens kulturhistorie, og der er da også tale om en respektløs, men fagligt uangribelig skildring af menneskelig dårskab gennem årtusinder, der formodentlig har gjort historieundervisningen i folkeskolen mere gavn end talrige tørre tavle-timer! I hvert fald har *Verdenshistorien* gjort undervisningen mere morsom og levende.

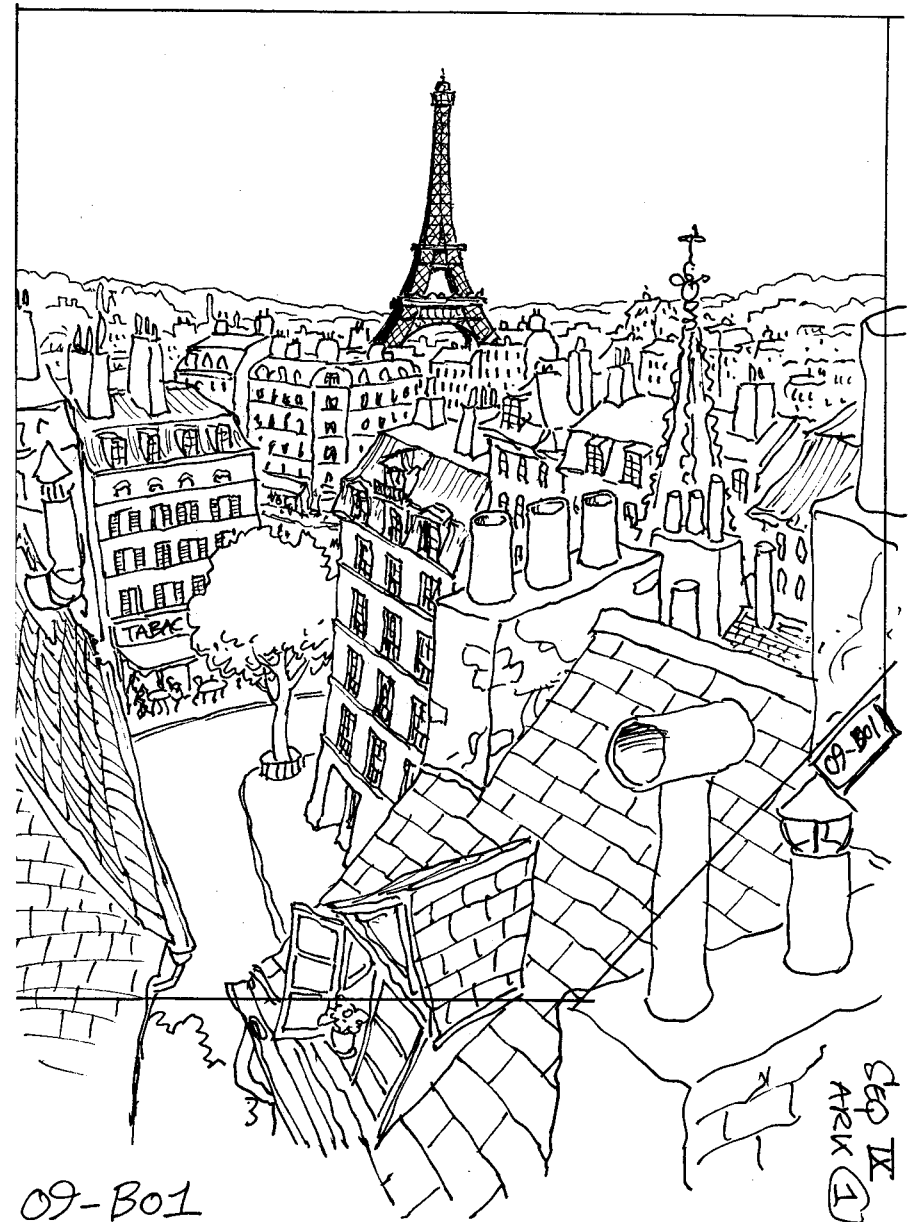
Tegnedrengene blev også verdensberømte i Danmark som undervisere eller snarere underholdere i danske skoler og andre undervisningsinstitutioner. De drog gerne som et par begavede *stand up*-komikere rundt i landet og fortalte om at lave tegnefilm. De åbnede gavmildt for troldmændenes værksted og har derved åbnet mange øjne og inspireret talrige unge til kreativt arbejde. Dette enestående pædagogiske fodarbejde sluttede naturligvis ved Per Tønnes Nielsens alt for tidlige død i 2004 – ganske som dansk tegnefilm for altid havde mistet et sjældent kreativt input. Eftertiden har dog mulighed for at få et lille kig ind i værkstedet, da Anders Sørensen og Per Tønnes Nielsen under arbejdet med *Fællesskab ...? En tegnefilm om Danmark* (1999) samtidig drejede en lille instruktionsfilm om en tegnefilms tilblivelse, og i *Tegnedrengenes værksted* aner man lidt af de to kunstneres og deres kumpaners arbejdsform. Hvis man i dag på underholdende måde skal vide noget om tegnefilm og *storytelling*, løfter Carl Quist Møller (f. 1964) på fornem vis arven fra Tegnedrengene med *infotainment* på højt niveau.

TAK FOR SIDST

Anders Sørensen har fortsat karrieren som tegnefilminstruktør for A. Film på internationale produktioner, og i de sidste ti år har Filmforsyningen som kreativt værksted kørt på vågeblus. Det er simpelthen ikke blevet til de helt store tegnefilmprojekter. Til gengæld har Filmforsyningen været på filmhi-

storisk arkæologigravning i 2005 og 2006 med restaureringen af overlærer Holger Jensens stumfilm fra 1950. *Tak for sidst* hedder filmen, der nød en vis udbredelse i danske skoler, før den gik i glemmebogen. Men det er faktisk en spændende film, som Ulla Hjorth Nielsen har genopdaget og forsynet med ikke alene underlægningsmusik af Anders Koppel, men så sandelig også med tale, så filmen i dag fremstår som en klog og hyggelig hilsen fra dengang bedstefar og bedstemor var børn. I det hele taget er det typisk for Svend Johansens Filmforsyning, at man hele tiden holder hjulene i gang med for eksempel små børnefilmproduktioner og demobånd (Pierre Dørge og Tangoorkestret). Det skal dog også nævnes, at Filmforsyningen i 2002 producerede *Angeli* af den internationalt anerkendte (og herhjemme næsten ukendte) animationsmester Lejf Marcussen (f.1936). Et stærkt personligt værk, hvor Døden gemmer sig bag de abstrakte figurers inciterende bevægelser og rytme.

Filmforsyningen mistede de store tegnefilmopgaver, da Statens Filmcentral og dens historiske kontakt til det danske undervisningsmiljø blev erstattet af Det Danske Filminstituts afdeling for kort- og dokumentarfilm. Det uhyrlige begreb "tidsånden" var ikke mere med den venlige og samtidig skarpe humor, som gavmildt blev strøet over pædagogiske genistreger i børnehøjde. Filmforsyningen vil hellere end gerne oplyse, men aldrig belære. På sjælden forbilledlig vis kombineres i selskabets bedste film kunstnerisk sprængkraft med omtanke for det unge publikum, som stort set altid har været den primære målgruppe, selv om de voksne også fik deres til tanken. Egentlig kan man sige, at Filmforsyningen og dens kreative stab i mange år nærmest havde patent på og definerede den gode børnefilm.

Baggrundsskitse af Paris' tage anvendt til filmen "Sofia – født 1901" (2000).

© Filmforsyningen ApS